

Kapitein-luitenant-ter-zee
Ella van den Heuvel:

**'Vrouwen betrekken
is essentieel
voor duurzame vrede'**

Samen op weg
naar de **Vredesweek**

Oekraïne heeft
vredesingenieurs nodig

Handen ineenslaan

Geen haat, maar samen de handen ineenslaan. Die les komt van een van onze partnerorganisaties uit Srebrenica. In de weken net voor 11 juli lopen de spanningen vaak weer hoog op tussen Bosnische moslims (Bosniaks) en Bosnische Serviërs.

Vorig jaar bezocht ik Srebrenica samen met een aantal collega's en Yezidi-partnerorganisaties van PAX. Voor de Yezidi mannen en vrouwen uit Irak was het bemoedigend te ervaren hoeveel de Bosnische vrouwen al voor elkaar gekregen hebben: erkenning van hun leed is er internationaal alom. Het kleine stadje stroomt die dagen vol met bezoekers en je struikelt over de buitenlandse televisieploegen. Yezidi vrouwen hebben nog een lange weg te gaan. De handen ineenslaan, dat is wat de inwoners van Srebrenica doen om hun stad leefbaar te houden. Want erkenning van het leed ontbreekt soms juist op lokaal niveau. De teruggekeerde moslims werken er samen met de Servische Bosnische families, in het belang van de jongste generatie, zij die de genocide niet bewust hebben meegemaakt. In de Vredesweek zullen we er meer aandacht voor vragen.

In veel conflictgebieden worden mensen onttorteld. En als ze al terug kunnen keren, wordt samen leven vaak erg moeilijk gemaakt. De Oekraïense Olga Ponamarovo moest zelf de Donbas regio ontvluchten, maar doet er nu alles aan om de dialoog tussen oost en west te herstellen. Veel 'vredesingenieurs' zoals Olga ze noemt, zijn sterke vrouwen. Mannen in machtsposities moeten wel door hebben dat ze vrouwen vergeten te betrekken bij vrede. Kapitein-luitenant-ter-zee Ella van den Heuvel pleit daarom voor meer vredeswerk met en door vrouwen. Oud-collega Gijsbert van Iterson Scholten heeft onderzocht hoe militairen, diplomaten en burger-vredesactivisten aan kijken tegen het begrip vrede. Hij deed dat niet alleen in Nederland, maar ook in Libanon en de Filippijnen. De vredeswerkers daar zien vrede vooral als een persoonlijke opdracht. Dat komt aardig overeen met wat de Oekraïense Olga en de Palestijnse jongeren zeggen: "We moeten zelf aan de slag." Vrede. Wie durft? ♦

Helma Maas

Wil je PAX Magazine cadeau geven aan iemand, laat hem/haar dan mailen naar PAXMagazine@paxvoorvrede.nl. Uitschrijven kan ook door een mail met Uitschrijven PAX Magazine te sturen. Reacties op het blad zijn zeer welkom op dat e-mailadres.

6

GENDER IN VREDESMISSIES

Kapitein-luitenant-ter-zee Ella van den Heuvel vraagt op missie in Afghanistan of Libanon altijd of er vrouwen zijn die ze kan ontmoeten. Wat betekent VN resolutie 1325 in het vredeswerk van Defensie?

8

SAMEN OP WEG NAAR DE VREDESWEEK

Lisa van PAX was erbij in Amersfoort, Nijmegen en Rotterdam om zich voor te bereiden op de Vredesweek in september.

Colofon

PAX Magazine Nummer 2 / Zomer 2018

PAX staat voor vrede. Samen met mensen in conflictgebieden en kritische burgers in Nederland werken wij aan een menswaardige en vreedzame samenleving, overal in de wereld.

PAX Magazine verschijnt elk kwartaal en wordt toegezonden aan donateurs, sympathisanten en andere geïnteresseerden.

Redactie Hein Bosman, Madelon Grant, Annemariëke Hollanders, Janneke Juffermans, Frederique Kram, Sabita Ribai en Helma Maas-van der Vaart (eindredactie).

Productie Global Village Media, Amsterdam

Aan dit nummer werkten mee Cerian van Gestel, Anne Hertman, Gijsbert van Iterson Scholten en Tessa de Jonge.

Fotografie o.a. Anton Skyba, Cinta Depondt, Lize Kraan, Dirk-Jan Visser, Ministerie van Defensie en PAX-archief.

Beeldbewerking Frans Rappange - Scanvisie

Basisvormgeving Het IJzeren Gordijn, Amsterdam

Vormgeving René Mohrmann, Amsterdam

Drukkerij Joh. Enschedé Amsterdam

ISSN 2352-300X

PAX

St. Jacobsstraat 12
3511 BS Utrecht
Postbus 19318
3501 DH Utrecht
Tel : 030 - 233 33 46
Fax: 030 - 236 81 99
PAXmagazine@paxvoorvrede.nl
www.paxvoorvrede.nl
IBAN: NL03TRIO 0390 5150 00

PAX Magazine is beschikbaar in braille en gesproken vorm voor mensen met een leesbeperking bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden.

10

WE MOETEN ZELF AAN DE SLAG

Olga Ponamarovo wil Oekraïners bij elkaar brengen en werkt in de organisatie Dignity Space via de methode van geweldloze communicatie aan de opleiding van vredesingenieurs.

12

VREDESDUIF VLIJGT NAAR SYRIË

Stuur een vredesvlucht naar Afrin en Ghouta, Syrië. Als teken van solidariteit, als boodschap van verbondenheid. Maar ook als stille daad van verzet.

14

EEN GENERATIE MET MOGELIJKHEDEN

Een beeldreportage over vier Palestijnse jongeren die zich via geweldloze acties verzetten tegen dictatuur en zich inzetten voor een vreedzame toekomst van Jeruzalem.

Presentie is de essentie

Bisschop Paride Taban ontving in Middelburg de prestigieuze Four Freedoms Award. Wat een mooi eerbetoon aan een vredesbisschop met wie PAX al bijna 25 jaar samenwerkt!

Minister voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking Kaag was erbij in Middelburg. Volgens haar staat Paride Taban voor alles waar Nederland internationaal voor wil staan. Dat liet zij weten tijdens een persconferentie waarin zij haar nieuwe beleidsnota presenteerde: 'Investeren in perspectief - Goed voor de wereld, goed voor Nederland'.

Maar waar staat Bisschop Taban eigenlijk voor? Zeker, hij is een bekende vredesvoorvechter voor de door oorlog geteisterde bevolking van Zuid-Soedan. Maar wat verklaart dat hij zoveel mensen inspireert en met zoveel gezag spreekt?

De kracht van Taban schuilt in zijn voortdurende presentie onder mensen. Ondanks oorlogsgeweld. In onvoorstelbare situaties. Taban is bij zijn mensen. Een bewuste keuze die voortkomt uit zijn gerichtheid op het scheppen van rechtvaardige en liefdevolle verhoudingen. Zo'n presentie als die van de bisschop kenmerkt zich door een voorzichtige en aandachtige traagheid van werken. Een traagheid die ruimte geeft aan wat zich niet maken of afdwingen laat. Taban durft te verdragen wat onverdraaglijk is en blijft bij wat niet goed komt. De inzet van Taban krijgt extra betekenis omdat het gepaard gaat met een gevoel voor subtiliteit, vakmanschap, praktische wijsheid en liefdevolle trouw.

De presentie van Taban is niet alleen een teken van solidariteit. De presentie van de bisschop roept bij de ander ook een erkenning op. De bisschop nodigt met zijn presentie de ander uit om te voorschijn te komen, het beste van zijn mogelijkheden in te zetten zonder daarbij iemand op voorhand af te schrijven. Toen de bisschop gevraagd werd naar het geheim van zijn vredeswerk antwoordde hij: "Dat wij allemaal mensen zijn".

Het zou mooi zijn als minister Kaag, als Nederland zich inderdaad zou laten inspireren door deze vredesactivist in Zuid-Soedan. Dat zou goed zijn voor de wereld en goed voor Nederland. ♦

Jan Gruiters, algemeen directeur van PAX

Ervaar het verhaal van **Lessen in Vrede**

Op de website van PAX staat het verhaal van partnerorganisatie Kesh Malek. Deze groep activisten uit Syrië zorgt er voor dat kinderen weer naar school kunnen. Het verhaal dompelt je via foto's en filmpjes onder in de werkelijkheid van kinderen in Syrië. Omgeven door haat en radicalisering is het een verhaal van hoop.

De jongste generatie in Syrië kent alleen oorlog. Kinderen zijn getraumatiseerd en weten niet meer wat vrede is. Scholen zijn kapotgebombardeerd en ouders durven hun kinderen niet naar school te sturen uit angst voor het aanhoudende geweld. Het oorlogsgeweld in Syrië en de repressie van het regime heeft het schoolsysteem letterlijk en figuurlijk in puin gelegd. PAX werkt via de Syrische partnerorganisatie Kesh Malek aan 'lessen in vrede': vrede en veiligheid voor kinderen in Syrië. Op dit moment gaan in totaal ruim 1600 kinderen naar school. Met een programma om kinderen 'bij te spijkeren' die onderwijs hebben gemist kunnen nog eens 250 kinderen binnenkort weer naar school. De idealisten van Kesh Malek vormden de scholen naar hun idealen: het zijn plekken waar de kinderen centraal staan. Indoctrinatie en intolerantie zijn uitgebannen. PAX laat op de website de voormalig manager van het educatie programma van Kesh Malek aan het woord die nu noodgedwongen in Nederland is. Hij spreekt met veel passie over een betere toekomst voor zijn land. En die begint bij de kinderen. Ondanks voortdurende tegenslag blijft het team van Kesh Malek strijden om kinderen naar school te laten gaan, een plek waar ze relatief veilig zijn en zichzelf kunnen zijn.

Lees het verhaal van Kesh Malek op www.paxvoorvrede.nl/lessen

Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

PAX krijgt directeur Programma's

Miriam Struyk is per 1 mei tot directeur Programma's benoemd. PAX krijgt hiermee een zeer ervaren vrouw in de directie die samen met algemeen directeur Jan Gruiters en een nog te benoemen directeur Organisatie de vredesorganisatie door een meer onzekere en gewelddadige wereld zal loodsen. Struyk is in 1996, net na de oorlog in voormalig Joegoslavië haar loopbaan bij PAX begonnen. Zij woonde toen op Balkan. Later verhuisde ze terug naar Nederland en werd verantwoordelijk voor het lobbywerk van de vredesorganisatie. Haar liefde voor de Balkan bleef behouden en breidde uit met de Zuidelijke Kaukasus en andere conflictgebieden. De laatste tien jaar was ze verantwoordelijk voor het opzetten en leiden van de afdeling 'Veiligheid en ontwapening'. Daarin stuurde ze onder meer specialisten aan die internationale coalities over bijvoorbeeld bewapende drones, clustermunities en kernwapens leidden. Struyk was leidend in onder meer de totstandkoming van het internationale verdrag tegen clusterbommen en is op dit moment nog verantwoordelijk voor het programma 'killer robots'. Kortom een ervaren vredesactiviste, goed ingevoerd in zowel PAX als in het mooie maar complexe vredeswerk.

Met Miriam Struyk is de opvolging van voormalig directeur Freek Landmeter nu deels ingevuld.

Jaarverslag PAX

In het vorige PAX Magazine hebben we op speelse wijze via een woordzoeker-puzzel al wat hoogtepunten van het werk van PAX aangestipt. Op de PAX website www.paxvoorvrede.nl is ons uitgebreide Engelstalige jaarverslag te lezen. Alle inzenders van de woordpuzzel, hartelijk dank. Er zijn vijf chocolade Nobelprijzen voor de Vrede verstuurd.

Win een proefschrift

Op 18 april promoveerde oud-PAX collega Gijsbert van Iterson Scholten aan de Vrije Universiteit op een proefschrift over de betekenissen van vrede. In dit proefschrift onderzoekt hij de verschillende visies op vrede van militairen, diplomaten en vredeswerkers uit zowel Nederland als verschillende conflictgebieden.

Zijn belangrijkste bevinding is dat de verschillende beroepsgroepen inderdaad een ander soort vrede nastreven: militairen en diplomaten zien vrede als een beperkt, haalbaar doel. Vredesactivisten daarentegen beschouwen vrede vooral als een eeuwigdurend en veelomvattend proces. Daarnaast is opvallend dat veruit de meeste

Nederlandse vredeswerkers, of dit nu militairen, diplomaten of maatschappelijke activisten zijn, vrede beschouwen als een politiek fenomeen. Voor de vredesactivisten die hij interviewde in Libanon en de Filippijnen daarentegen, is vrede eerst en vooral een persoonlijke opdracht, waar volgens hen ieder individu aan moet werken.

Zijn belangrijkste bijdrage aan het wetenschappelijk debat is de nadruk die hij legt op vrede als een op zichzelf staand fenomeen. Zelf zegt hij hierover: "Naar mijn smaak bestuderen vredeswetenschappers nog teveel vooral conflicten. Vanuit de gedachte dat als we begrijpen hoe conflicten werken, we ook begrijpen hoe vrede gesticht kan worden. Nee. Als je echt wilt begrijpen hoe je tot een vrede komt die meer is dan een wapenstilstand, dan moet je de vrede zelf bestuderen."

Sinds 2013 was Van Iterson Scholten verbonden aan de IKV leerstoel *Citizens' involvement in war situations* op de VU. Met financiële steun van het IKV en onder begeleiding van (oud-)IKV hoogleraren Mient Jan Faber en Marlies Glasius werkte hij aan de totstandkoming van zijn proefschrift. Tegenwoordig is hij verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij over zijn onderzoek doceert en zo jongeren hoopt te interesseren voor vrede.

PAX Magazine mag vijf exemplaren van zijn proefschrift weggeven. Wil je kans maken, mail dan naar

PAXMagazine@paxvoorvrede.nl ovv 'Proefschrift Van Iterson Scholten'.

Wil je PAX Magazine cadeau geven aan iemand, laat hem/haar dan mailen naar PAXMagazine@paxvoorvrede.nl.

Bijgesloten vind je een lezersonderzoek, want we willen graag jouw mening weten over ons blad. We hebben - om kosten te besparen - het liefst dat je dit online invult via www.paxvoorvrede.nl/lezersonderzoek maar je mag het ook naar **PAX, Antwoordnummer 3572, 3500SB Utrecht** opsturen.

Gemiddeld is maar vier procent van de uitgezonden mensen vrouw

Gender in vredesmissies 'Vrouwen betrekken is essentieel voor duurzame vrede'

Kapitein-luitenant-ter-zee Ella van den Heuvel werkt als genderadviseur in het leger. Ze ging drie keer op missie: twee keer naar Afghanistan en vorig jaar naar Libanon. Wat doet ze daar precies en waarom is dat van belang?

Door Janneke Juffermans

"Mijn werk is heel veelzijdig. Als ik aankom in het missiegebied zoek ik vaak eerst contact met lokale vrouwenorganisaties. Ik werk al best lang in het leger, sinds 1998. Elf jaar geleden kwam ik binnen mijn werk voor het eerst in aanraking met VN resolutie 1325. Deze is in oktober 2000 door de Verenigde Naties aangenomen en erop gericht om vrouwen in conflictsituaties beter te beschermen, hun bijdrage aan het vredesproces te vergroten en met hun bijdrage te voorkomen dat een conflict weer opblaait. Nederland heeft zich gecommiteerd aan deze resolutie via een nationaal actieplan waar verschillende organisaties die werken in conflictgebieden bij betrokken zijn. Ik zet me in voor de uitvoering van deze belangrijke resolutie. Er moet nog heel wat gebeuren. Er worden nog steeds te weinig vrouwen uitgezonden naar missies, lokale vrouwen worden nog te vaak uitgesloten van vredesprocessen én ze zijn te vaak slachtoffer van oorlogsgerelateerd seksueel geweld.

Protectie, preventie en participatie

Ik richt me in mijn werk daarom op de drie p's van '1325': protectie, preventie en participatie. Vrouwen moeten allereerst beter beschermd worden in conflictgebieden. Zoals tegen seksueel geweld, dat soms als oorlogswapen wordt ingezet. Maar participatie van vrouwen is ook heel belangrijk. Onder andere om nieuwe conflicten te voorkomen. Er zitten nog steeds bijna geen vrouwen aan de onderhandelingstafel om vrede te bewerkstelligen. Ook zijn ze vaak nauwelijks betrokken bij de wederopbouw van hun land. Ze willen wel een rol, maar staan niet vooraan om die op te eisen. Daar staan de mannen al en die voeren vaak het hoogste woord. Maar zij spreken meestal niet voor de hele bevolking. Ze hebben bijvoorbeeld niet dezelfde behoeften als vrouwen. Denk aan een schoolgebouw aan de rand van het dorp: voor vrouwen en meisjes is het belangrijk dat de route ernaartoe veilig is. Vrouwen denken ook aan aparte toiletten voor jongens en meisjes en vinden dat een school ook vrouwelijke onderwijzers nodig heeft. Als vrouwen meepraten zijn de oplossingen vaak veel duurzamer."

Zijn er hier vrouwen?

Om vrouwen te bereiken moeten we in ieder geval voldoende vrouwen in onze troepen hebben. Dat is heel belangrijk, want mannelijke militairen kunnen lokale vrouwen vaak niet aanspreken, vanwege sociale, religieuze en culturele gewoonten. Vaak denken mensen daarom dat het lastig is om vrouwen überhaupt te bereiken, maar dat is niet waar. Toen ik adviseur gender in Kabul was, had ik in zeer korte tijd een netwerk opgebouwd met lokale vrouwenorganisaties, ondanks de slechte veiligheidssituatie. Als ik met lokale leiders contact leg, vraag ik ze als dat even kan: zijn er hier vrouwen in bepaalde publieke functies of kent u vrouwen die een actieve rol spelen in uw omgeving? Zouden we hen kunnen ontmoeten? Heel vaak kennen ze wel iemand en volgt daarop een ontmoeting. Belangrijk is dus dat je ernaar vraagt, uiteraard op een diplomatieke manier.

Steeds een andere route

Ik moest voorzichtig opereren. In conservatieve gebieden waarderen grote groepen mannen het vaak niet als vrouwen een politieke rol bekleden, een baan buitenshuis hebben of strijden voor hun rechten. Daardoor lopen deze vrouwen gevaar. Ze moeten bijvoorbeeld als ze zich van huis naar hun werkplek begeven steeds een andere route nemen. Dus vraag ik ze: wat kan ik voor jullie doen om het zo veilig mogelijk te houden, waar is voor jullie de beste plek om elkaar te ontmoeten: bij jullie of bij ons op de legerbasis? Overal waar ik kom, vind ik actieve vrouwen die heel graag gehoord willen worden, zelfs als ze daarmee gevaar lopen.

Ella op missie in Libanon

Steun van mannen

Bijna alle mannen zijn zich bewust van de rol die vrouwen spelen. En gelukkig zijn er ook veel mannen op de wereld die 'hun' vrouwen steunen. Echtgenoten bijvoorbeeld, van de vrouwen die hun leven op de waagschaal zetten. Zonder de steun van hun mannen is het heel moeilijk om actief te kunnen participeren. Het is overigens wel balanceren. Uiteindelijk willen we natuurlijk meer

gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen, maar als we dat te hard roepen, dan worden we verkeerd begrepen en lijkt het alsof we iets komen opleggen: westerse emancipatie. Dat is absoluut niet de bedoeling en werkt averechts. Dus focussen we ons op wat mogelijk is: kleine stapjes naar uiteindelijke gelijkwaardigheid.

Ella maakt mannen bewust van hun rol

De andere helft

Sinds de resolutie in 2000 is aangenomen, is het bewustzijn voor 'gender' onder militairen zeker gestegen. De meeste militairen beseffen nu hoe belangrijk het is om in gemengde teams erop uit te gaan zodat er informatie van mannen en vrouwen kan worden ingewonnen. Sommige commandanten zeggen nu: "Had ik maar meer vrouwen in het bataljon." We praten als leger nog steeds te weinig met de andere 'helft', het vrouwelijk deel van de bevolking. We praten met burgemeesters, hoofden van politie en leger en religieuze leiders, maar dat zijn bijna altijd mannen. We kunnen ons nog meer inzetten om met vrouwen in contact te komen, naar hen te luisteren en ze de steun geven die ze nodig hebben om te kunnen deelnemen. Gemiddeld vier procent van ons personeel in de missies is vrouw. De VN wil dat ophogen naar 15 procent. Dat betekent dat de lidstaten meer vrouwen op uitzending moeten sturen. Dat is iets dat goed moet doordringen en daar blijf ik me hard voor maken." ♦

Nederlandse mannen en vrouwen samen op vredesmissie in Afghanistan

Ijsa WAS ERbij
EN DOET INSPIRATIE OP
VOOR DE VREDESWEEK

Bij de evenementen die PAX (mede)organiseert is PAX-medewerkster Ijsa er altijd bij.

Samen op weg naar de Vredesweek

Vanuit het hele land kwamen enthousiaste en betrokken mensen op de regionale ambassadeursdagen af. Om elkaar te ontmoeten én om te leren tijdens workshops. Samen op weg naar de Vredesweek in september. Ijsa van PAX was erbij in Amersfoort, Nijmegen en Rotterdam.

ANGELA SUIJSDOM
noemt de Ambassadeursdag 'heel bijzonder'.

"Het is fijn om mensen te ontmoeten die zich inzetten voor hun medemens, om te zien dat ik niet de enige ben die zich zorgen maakt." Haar moeder liep vroeger al mee met Pax Christi en nu doet zij hetzelfde, tijdens de Walk of Peace. Wat ze verder doet? "Ik ga posters plakken, vrijwilligerswerk doen... Ja, mijn hart kiest altijd voor vrede, ik geloof in harmonie."

HAN CUPERUS
ziet in zijn Rotterdam door de vele culturele en maatschappelijke achtergronden de gemoederen soms hoog oplopen.

Zijn Doopsgezinde Gemeente wil samen met PAX zichtbaar maken dat dit ook anders kan. De ambassadeursdag is wat hem betreft geslaagd. "Vooral door het enthousiasme van de sprekers en de workshopleiders. Ik heb kennisgemaakt met voor mij onbekende mensen uit de stad die aan vrede werken. Dit betekent dat er weer meer instellingen een bijdrage zullen leveren aan het programma van de komende Vredesweek."

VINCENT BIJLO
opende de dag in Rotterdam en vertelde hoe de Tweede Wereldoorlog zijn vader maar niet losliet.

Pas bij de val van de muur was zijn vader definitief om en werden 'moffen' weer Duitsers. Bijlo vatte het mooi samen: 'Haat moet niet erfelijk zijn, vrede wel'.

JOHN GROEN

is vanuit Harderwijk naar Amersfoort afgedaald voor een inspirerende dag.

“Hier zijn gedreven mensen bijeen, ik wist wel dat anderen met vrede bezig zijn, maar het is mooi om elkaar te ontmoeten.” Aan het eind van de Vredesweek organiseert hij samen met anderen een Vredesconcert. “Dan zit de zaal altijd vol.” Hij volgde een workshop over het betrekken van jongeren bij het vredeswerk. “Het is niet makkelijk om in het vrije westen jongeren mee te krijgen. Ik denk dat je het in je eigen kring moet zoeken, dichtbij huis. Niet zeggen: ‘Jij moet’, maar: ‘Wil je meedoen?’”

RACHIED BENABBOU

werd vijf jaar geleden erg geraakt door beelden uit Syrië en de vluchtelingenstroom die de oorlog teweegbracht.

“Ik besepte dat ik nooit oorlog gekend heb en altijd in vrede heb geleefd. Wat een luxe. Ik vind het belangrijk om dat te kunnen uitdragen en om je solidair met anderen te tonen.” Hij is betrokken bij de Vredesweek in Breda en volgde de workshop over dialoog voeren. “Heel leuk, met nuttige do’s en don’ts en wat je in een discussie of debat niet voor elkaar krijgt maar juist wel in een dialoog.”

ANJA MULDER-ABBINK
is vanuit haar lidmaatschap van het Apostolisch Genootschap betrokken bij de Ambassade van Vrede in Den Haag.

“Samenwerking en interesse tussen mensen van diverse groeperingen om vrede te bewerkstelligen is heel belangrijk. Vrede is een werkwoord!” Ze vond de bijdrage van Vincent Bijlo indrukwekkend. “Zo illustratief voor het jaarthema 2018, ongelofelijk, echt Nederlands en herkenbaar.”

BURGEMEESTER HUBERT BRULS
op de ambassadeursdag in Nijmegen.

“Vrede begint bij respect voor elkaars opvattingen. Durf te luisteren en durf ook je eigen mening bij te stellen. Als we onze stem niet verheffen zullen de kleine, gepolariseerde groepen het winnen. Luister naar het stille midden en geef de extremen daardoor minder ruimte. Vrede is een groot thema dat we klein en dichtbij moeten houden. Daar is de Vredesweek bij uitstek een goed moment voor.”

Olga Ponamarovo leidt **vredesingenieurs** op

Door Helma Maas

Olga
Ponamarovo

Je kunt vredesingenieur zijn naast je betaalde werk Foto: Anton Skyba for Harvard Law School and PAX

Als je met Olga praat dan hoor je hoe een oorlog ongemerkt begint. Er is protest, er is een illegaal referendum over afscheiding. Zo lang zich dat in een stad ver bij je vandaan afspeelt, is het een ver-van-je-bed show. Tot bendes met fietskettingen mensen pal voor je deur in elkaar slaan. Dan realiseer je je dat het menens is.

Olga: “Ik was in Kiev twee dagen voor daar het protest op de Maidan begon in november 2013. Ik woonde in de Oost-Oekraïense stad Donetsk, dat nu onder invloed staat van militaire groepen die zich willen afscheiden van Oekraïne. Hoewel ik zelf Russisch sprekend ben opgevoed, voel ik me Oekraïens. Ik ben 32 en heb de tijd dat Oekraïne nog onderdeel was van de Sovjet-Unie niet erg bewust meegemaakt, ik ben in 1986 geboren en de Sovjet-Unie hield op te bestaan in 1991. Ik ben geboren in Luhansk, mijn ouders en jongere broertje wonen er nog. Het ligt maar een uur rijden van de grens met Rusland.

Wat gebeurde er begin 2014?

Ik zag de protesten in Kiev op televisie. Donetsk is tien uur per trein verwijderd van Kiev. Het was echt een beetje een ver-van-mijn-bed

show. Tot het moment waarop de mensen echt geslagen werden en scherpshutters dodelijke slachtoffers maakten onder de demonstranten. Ik werd ongerust. En ook in Donetsk werd de spanning toen voelbaar. Jonge mensen, hele families met kleine kinderen gingen in onze stad demonstreren om hun solidariteit te betonen met de demonstranten uit Kiev. De oudere generatie hield zich afzijdig, ze wilden liever geen veranderingen. Maar er verschenen tegendemonstranten: mannen in trainingspakken die met de Russische vlag zwaaiden. Volgens mij kwamen die niet eens uit Donetsk. Ze waren agressief, ze gooiden met eieren naar mensen en er vielen klappen. Op een gegeven moment zag ik dat ze mensen met fietskettingen afrosten en er is met een mes iemand vermoord. Het zorgelijke was dat de politie zich afzijdig hield. Veel mensen verlieten daarom Donetsk in die tijd. Ze voelden zich niet meer veilig.

Bleef jij wel?

Ja, mijn man en ik werkten allebei in Donetsk. Hij is ingenieur en ik werk in de goede doelen sector. Zijn familie woont er ook en we hadden er een flat in het centrum van de stad gekocht. In mei organiseerden de lokale autoriteiten een referendum over afscheiding van Oekraïne. Daar was de centrale regering in Kiev natuurlijk niet blij mee. Ik heb zelf ook niet gestemd. Ik zag steeds vaker mannen met militaire uniformen die ze in een dump-shop hadden gekocht. Ze namen het hele bestuur over. Het was heel surrealistisch. De milities hadden ook bizarre namen zoals de Batman groep. Lang niet alle milities spraken Russisch of Oekraïens, ze kwamen uit Tjetsjenië. Als die bendes een auto nodig hadden dan roofden ze er gewoon een. In juli verplaatsten de gevechten zich naar Donetsk. Ik zag de eerste tank door de straat rijden.

Wat was het omslagpunt?

Ik stond in de rij om groente te kopen. Toen kwam er ineens heel hard een auto aanrijden waar mannen uitsprongen. Ze trokken een van de mensen uit mijn rij hun auto in. Iedereen stond verstijfd van angst en kon niets uitrusten. Mijn man was op dat moment in Moskou voor zijn werk. We besloten dat hij niet naar huis zou terugkeren, maar naar Charkov zou vliegen. Ik kon nog net een van de laatste treinkaartjes kopen en ben een week later vertrokken. Ik kon alleen een tas meenemen uit ons appartement.

Voor alleenstaande gepensioneerden is het leven erg moeilijk
Foto: Dirk-Jan Visser

Eerste hulp aan militairen en soms aan burgers
Foto: Anton Skyba for Harvard Law School and PAX

Hoe kom je nu terecht bij PAX?

Sinds ruim een jaar werk ik voor *Dignity Space*, een partnerorganisatie van PAX. Ik werk nu met Olena en Carl die via de methode van geweldloze communicatie dialoogbijeenkomsten organiseren. Zelf deed ik als student al veel vrijwilligerswerk en door mijn ervaring met andere goede doelenorganisaties ben ik bij *Dignity Space* aangenomen. Wat ik zo goed vind aan *Dignity Space* is dat de hele organisatie erop gericht is om beide partijen in Oekraïne weer bij elkaar te brengen. Sinds ik zelf ontheemd ben, ondervind ik hoe verscheurd mijn land is tussen oost en west. Na drie jaar durfde ik pas weer terug naar Oost-Oekraïne om mijn ouders te bezoeken. Ik moest langs allerlei checkpoints en durfde daar niet te zeggen dat ik aan dialoog werk. Ik zou zo opgepakt kunnen worden. Er is dus nog veel werk aan de winkel.

Wat doen jullie dan zoal?

We bieden diverse trainingen aan op het gebied van dialoog en mediatie. Het is de bedoeling dat de vrijwilligers die de training volgen gaan werken met groepen mensen waar spanningen tussen bestaan, dus bijvoorbeeld nieuwkomers die huis en werk zoeken. Net zoals de komst van vluchtelingen in jullie land tot spanningen leidt, zo doet het dat ook in West-Oekraïne. Ook behandelen we onderwerpen als homorechten en rechten voor etnische minderheden zoals Roma. Na een zeer intensieve training mogen deze mensen zich 'vredesingenieur' noemen.

We willen zoveel mogelijk mensen uit het 'niemandsland' bereiken. De regering in Kiev, maar ook de autoriteiten uit de Donbas regio bereiken niet iedereen. De oudere mensen die daar wonen kunnen hun pensioenen en andere voorzieningen niet krijgen. De wetteloosheid is groot en als we mensen kunnen bereiken die voor gemeentelijke diensten werken, zou het mooi zijn om juist hen op te leiden in conflictbemiddeling en geweldloze communicatie. Ik ben ervan overtuigd dat wij onze problemen in Oekraïne zelf moeten oplossen. We moeten mensen stimuleren om niet afhankelijk te zijn van de overheid, ze moeten zelf aan de slag. Sommige deelnemers aan de trainingen zeiden eerst tegen mij: "Hoe kunnen we nu al over mediatie praten, we zitten nog midden in het conflict!" Maar we kunnen het ons eenvoudigweg niet veroorloven om te wachten tot de vrede uitbreekt. We moeten er nú aan werken." ♦

Aftellen tot de Vredesweek

Als voorbereiding op de Vredesweek sprak PAX met heel wat enthousiaste vrijwilligers in het land om de actieweek voor vrede goed voor te bereiden.

Het collectiedoel is duidelijk. Dit jaar staat de Vereniging Sara Srebrenica centraal, een vereniging van Bosnische moslims die samen met Bosnische Serviërs die zo beladen plek weer leefbaar wil maken. Ook en vooral voor de jongere generatie die de genocide zelf niet heeft meegemaakt, maar die er op school ook niets over leert. Geen haat, maar samen de handen ineenslaan is het devies van Sara Srebrenica.

poster. Op iedere poster is een uitspraak uit een van de groepen als inspiratiebron gebruikt. Tijdens de Ambassadeursdag in Nijmegen voerde Marlieke gesprekje met mensen die opkomen voor vrede. Die zien de noodzaak van het samenbrengen van de generaties. Jongeren en ouderen kunnen van elkaar leren en elkaar inspireren, klonk het. Samengevat: "We hebben elkaar nodig".

Len Munnik maakt zoals ieder jaar weer zijn verbeelding bij het thema 'Generaties voor vrede'. Daarnaast liet PAX drie andere Nederlandse kunstenaars posters maken die ze in nauwe samenwerking met drie groepen PAX vrijwilligers maakten. Zo is er een poster gemaakt met jonge kinderen, een met twintigers en een met volwassenen. Cocki Vink, Jakob de Jonge en Marlieke Overmeer luisterden goed naar de suggesties die uit de groepen kwamen en maakten ieder een

Gratis downloaden

Vanaf 22 mei zijn de meeste materialen, zoals de collectefolder, de liturgiekant en de posters gratis beschikbaar in de webshop op www.vredesweek.nl.

Vredesduif vliegt naar Syrië

Met Pinksteren verstuurd de gezamenlijke kerken in Twello een boodschap naar verdreven mensen in de regio's Afrin en Ghouta in Syrië. Als teken van solidariteit, als boodschap van verbondenheid. Maar ook als stille daad van verzet. Tegen het onrecht en tegen de onmenselijkheid van de oorlog. De vredesvlucht is begonnen bij twee mensen, en zij geven deze via WhatsApp weer door aan familie, vrienden of aan andere mensen die blijven hopen op vrede, vrijheid en waardigheid. Zo vliegt de vredesduif vanuit Nederland heel Syrië rond! ♦

Rijk op www.vredesvluchten.nl als je in de Vredesweek een duif wilt versturen.

Ik steun PAX

Naam: Guus Roelman
Leeftijd: 68 jaar
Woont in: Rotterdam
Is: predikant met pensioen
Betrokken bij PAX sinds: mijn kindertijd

Heeft u ook een warm hart voor vrede en denkt u na over uw testament?

Bij PAX ervaren we iedere nalatenschap weer als een blijk van vertrouwen en gebruiken we de financiële ondersteuning om de activiteiten voor vrede voort te zetten. Voor het bestellen van de brochure over nalatenschappen kunt u de bijgesloten antwoordkaart gebruiken of contact opnemen met **Sabita Rijai via 030 - 23 33 346.**

"Aan vredeswerk viel bij ons thuis niet te ontkomen." Guus Roelman volgt PAX kritisch en blijft verbonden met de vredesbeweging.

Door Hein Bosman

Hoe ben je bij PAX betrokken geraakt?

"Aan vredeswerk viel bij ons thuis niet te ontkomen. Het was vaak onderwerp van gesprek aan tafel, vooral vanuit mijn vader die 'uit de oorlog' kwam. Als kind ging ik mee naar vredesmarkten. En ik lijk op mijn vader, hij was een echte activist, ik een pacifist in hart en nieren. Het is in mijn genen gedaald. Tijdens mijn studieverlof ben ik dankzij IKV Pax Christi in Bethlehem geweest. Ik heb er meegedaan aan ontmoetingen in teken van hét conflict. Het zijn absoluut geen mooie dagen op dit moment daar. Daarna, bij mijn werk als predikant, besteedde ik elk jaar aandacht aan de Vredesweek."

Waarom steun je PAX nu?

"Mijn vader was betrokken bij Pax Christi, en ik nu bij PAX. Ik was even kribbig toen Christi van de naam afgehaald werd, maar dat is voorbij, het gaat om de mensen en het werk dat ze doen. Dat draag ik een warm hart toe.

Ik krijg het mee via jullie magazine en word echt enthousiast van het werk."

Ben je zelf actief voor vrede?

"Als tiener deed ik al mee aan de Vredesweek, dat ben ik blijven doen. Daarnaast ga ik elke maand naar de wake bij Zestienhoven, waar mensen zitten die moeten worden uitgezet. Heel treurig, en daarom sta ik daar met andere Rotterdammers. Verder klim ik niet zo op de barricade, ik laat liever van me horen in woord en geschrift."

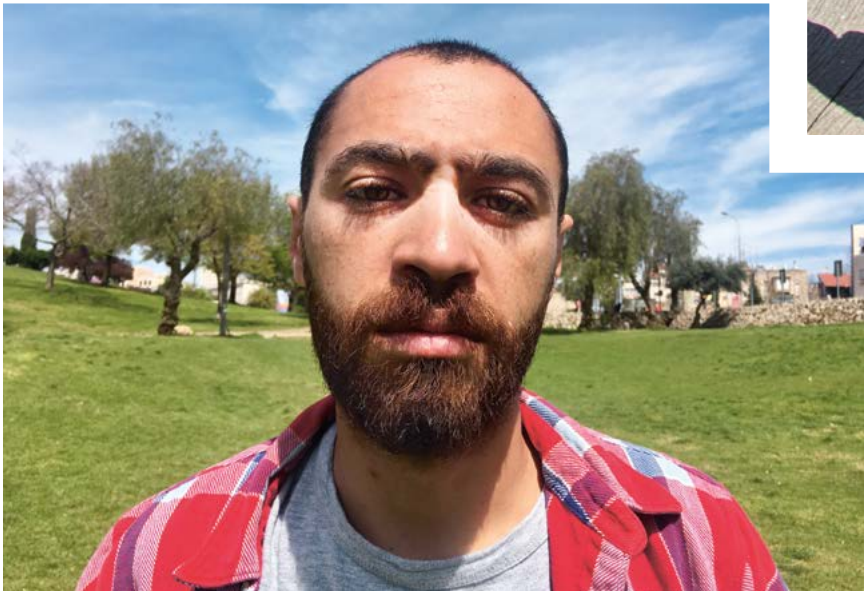
Wat verwacht je van het werk van PAX in de toekomst?

"Ik zie de wereld steeds meer als een geheel, en dan is klimaatverandering en de manier waarop we onze planeet kapotmaken net zo'n acuut probleem als oorlog. Daar zou ik graag nog meer aandacht voor zien. Het is een oude slogan, maar een goede: Eén wereld of geen wereld." ♦

Palestijnse jongeren: een generatie met mogelijkheden

Door Tessa de Jonge

Een boze Palestijnse tiener die stenen gooit naar Israëlische soldaten. Het is een beeld dat ons lang bijblijft. Toch is er ook geweldloos verzet door culturele activiteiten te organiseren of door te sporten. In vier portretten van jonge Palestijnen verbeelden we creatief activisme in Jeruzalem.

Hamza (29)

Hamza betreft jongeren met films, muziek en kunst om ze te leren hoe ze zichzelf op verschillende manieren kunnen uitdrukken. *“Probeer niet te veranderen waar jongeren in geloven, dat is aan henzelf om te bepalen. Jonge mensen worden naar de zijlijn gedrukt, maar stenen gooien is geen uiting van je emoties. We vechten op veel mooiere manieren.”*

George (28)

George groeide op in Jeruzalem en studeerde bedrijfskunde in de Verenigde Staten. Door hardloopevenementen te organiseren, laat hij de beperkingen op de vrije beweging van Palestijnen zien. *“Ik verzet me door hardlopen, spreken en schrijven.”* Met zijn Right To Movement vertelt hij de verhalen van zijn generatiegenoten.

De stem van jonge Palestijnen wordt nog te weinig gehoord. Hun perspectief mist in de politiek, in besluitvorming en in de internationale dialoog over Palestina. Zoals vaker met minderheidsgroepen, praten beleidsmakers vooral over jonge mensen, in plaats van mét hen. Het is tijd om jonge Palestijnen te betrekken in het nastreven van vrede in Palestina. Want vrede zou van alle generaties moeten zijn. Dit begint met naar hen te luisteren, naar hun ideeën over activisme en verzet, over jong zijn en over de toekomst.

Ghadeer (31)

"We moeten leren om elkaar en elkaars overtuigingen te respecteren"

Ghadeer is deskundig op het gebied van ruimtelijke ordening. De manier waarop Palestijnen in Jeruzalem moeten leven, namelijk in steeds kleinere gefragmenteerde stukjes stad, houdt haar niet alleen professioneel bezig, ze heeft persoonlijk meegemaakt hoe sterk de fragmentatie is toen ze probeerde te verhuizen naar een wijk die niet bij haar eigen gemeenschap hoorde. "Het is zo moeilijk om erbij te horen." Mensen van verschillende religieuze of sociaal-economische achtergronden zijn sterk verdeeld. "Daarom organiseer ik culturele evenementen die zich specifiek richten op het samenbrengen van jonge Palestijnen uit verschillende gemeenschappen."

Salam (24)

"Jonge mensen voelen dat ze verantwoordelijk zijn voor de toekomst van Jeruzalem"

Salam is boos omdat er steeds meer huizen gesloopt worden. Ze voelt zich in de steek gelaten zowel door Israël als de Palestijnse autoriteit, die eerder hadden afgesproken dat dit niet meer zou gebeuren. "Het organiseren van filmavonden over Palestina of van discussiegroepen moeten we stiekem doen, want als je het openlijk doet, komt de politie om de boel te evacueren. Ik vind het erg belangrijk dat je je geschiedenis en identiteit kent."

Op reis met...

Sander Otten

Paspoort

Naam: Sander Otten

Ieetijd: 40 jaar

Burg.staat: Samenwonend

Nationaliteit: Nederlands

Geboorteplaats: Roermond

Woonplaats: Amsterdam

Heeft gewoond in: Den Haag, Mexico Stad (Mexico), San Marcos (Guatemala), Lima (Peru), Quito (Ecuador) en Bilbao (Spanje)

Reist met: Rolkoffertje en rugzak

Neemt altijd mee: Zonnebrandcrème en arepas (zie inzetje)

Onafscheidelijke reisgenoot:

iPod met 80gb muziek (met muziek van Mogwai, Yo La Tengo, Radiohead)

PAX werkt al jaren in Colombia, een land waar ondanks het vorig jaar gesloten vredesakkoord nog veel vredeswerk te doen is. Sander is een van de medewerkers van het Colombia team die regelmatig contact heeft met daders en slachtoffers.

Hoe vaak ga je naar Colombia?

“Drie à vier keer per jaar en ik ben daar dan zo'n twee weken. Ik slaap meestal in een hotel. Soms geriefelijk in de hoofdstad, soms redelijk aftands in een dorpje, maar nooit té erg. Eenzaam is het nooit. Ik ken onze lokale partners inmiddels goed omdat we al jaren samenwerken. Soms vieren we verjaardagen samen en er is een innige band. Maar de werkrelatie staat voorop. Dat loopt prima. Overigens scheelt het dat ik eerder al tien jaar in Latijns-Amerika heb gewoond en zo de Nederlandse stijfheid wat van me heb afgeschud.”

Hoe reis je?

“De vlucht duurt een uur of elf à twaalf. De heenweg is overdag. Dan bereid ik me voor op het komende werk of werk ik nog wat restjes weg die op mijn bureau waren blijven liggen. Op de terugweg is het een nachtvlucht, dan eet ik wat, kijk een filmpje met een glas wijn en probeer te slapen. Gelukkig lukt me dat meestal. Ik neem vanuit Colombia altijd arepas mee, dat zijn koeken van mais- of cassavedeeg en kaas. Binnen Colombia vlieg ik ook nog, soms

zelfs in een kleine Cessna waar maar plek is voor vier mensen, inclusief de piloot. Dat reizen doe ik samen, meestal met een advocaat en psycholoog.”

Helpen die je bij je werk?

“Ja, er zijn veel mensen met een trauma vanwege het geweld en de moorden. We geven de mensen daar het gevoel dat er hoop is, dat ze er niet alleen voor staan. Dat doen we niet eenmalig, maar doorlopend. De machthebbers zijn niet zo onder de indruk als de organisaties van slachtoffers iets van ze willen, maar een internationale organisatie als PAX krijgt meer voor elkaar. De autoriteiten doen nu ook zelf onderzoek naar wat de mensen is overkomen en hoe ze hebben geleden.”

Wat doe je precies daar?

“We inventariseren het leed, maken mensen bekend met hun rechten en lobbyen zodat die rechten worden ingewilligd. Met lokale advocaten gaan we naar de inheemse gemeenschap. We gaan echt de dorpen in, soms vlakbij kampementen van de FARC. Er gaan ook steeds meer oud-Farc'ers terug naar hun oude dorpen. Die moeten goed re-integreren na jaren van geweld. Dat is heel belangrijk om te zorgen dat het geweld niet weer oplaait en daar helpt PAX bij.” ♦

Door: Hein Bosman